

POSTANOWIENIE

Dnia 22 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku M. S. i S. Spółki jawnej w C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
z udziałem zainteresowanej S. S.
o ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 22 października 2015 r.,
zażalenia wnioskodawcy M. S. na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 27 marca 2015 r.,

1. oddala zażalenie;

**2. oddala wniosek pełnomocnika wnioskodawcy o przyznanie
kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny, w sprawie M. S. i „S.” Spółki jawnej w C. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, z udziałem zainteresowanej S. S., o ubezpieczenie społeczne, postanowieniem z dnia 27 marca 2015 r. oddalił wniosek M. S. o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 20 lutego 2013 r. i odrzucił skargę kasacyjną M. S. od tego wyroku.

W uzasadnieniu Sąd wskazał, że M. S., prawidłowo zawiadomiony o terminie i miejscu rozprawy przed Sądem Apelacyjnym w dniu 20 lutego 2013 r., był nieobecny na tej rozprawie i następnie ogłoszeniu wyroku, którym oddalono jego apelację od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 8 maja 2012 r. Pismem z dnia 22 lutego 2013 r. M. S. złożył wniosek o doręczenie mu tego wyroku z uzasadnieniem. Odpis wyroku z uzasadnieniem został doręczony wnioskodawcy w dniu 15 marca 2013 r.

Pismem z dnia 11 lutego 2015 r. M. S. złożył wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej od powyższego wyroku, jednocześnie dopełniając tej czynności procesowej. Wskazał, że nie dochował ustawowego terminu do wniesienia skargi kasacyjnej na skutek braku pouczenia o terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia. Ponadto podkreślił, że dopiero postanowieniem z dnia 1 grudnia 2014 r. Sąd Okręgowy w T. ustanowił dla niego pełnomocnika z urzędu celem jego zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawca, pomimo spoczywającemu na nim obowiązku uprawdopodobnienia braku winy w uchybieniu ustawowego terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, nie zdołał uprawdopodobnić swojego twierdzenia o braku możliwości wniesienia w terminie tej skargi z przyczyn od niego niezależnych. Za niezależną od wnioskodawcy okoliczność, uzasadniającą przywrócenie mu uchybionego terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, nie może być uznana okoliczność w postaci braku pouczenia co do sposobu i terminów wniesienia środka zaskarżenia. Przepis art. 327 § 1 zdanie pierwsze 1 k.p.c. nakłada na przewodniczącego obowiązek udzielania stronie działającej bez profesjonalnego pełnomocnika: adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego, obecnej przy ogłoszeniu wyroku wskazówek, co do sposobu i terminów wniesienia środka zaskarżenia. Z treści tego przepisu *a contrario* wynika, że obowiązek powyższy nie zachodzi, jeżeli strona nie była obecna przy ogłoszeniu wyroku.

Sąd wskazał także, że wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu celem wniesienia skargi kasacyjnej M.S. wniósł dopiero w dniu 21 lutego 2014 r., a zatem ponad 11 miesięcy po doręczeniu mu w dniu 15 marca 2013 r. odpisu tego wyroku z uzasadnieniem.

Wobec braku podstaw do uwzględnienia wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, złożona przez wnioskodawcę skarga kasacyjna podlega odrzuceniu, ponieważ wniesiona została z uchybieniem ustawowego, dwumiesięcznego terminu do jej wniesienia.

Postanowienie to zostało zaskarżone zażaleniem przez wnioskodawcę, który zarzucił mu naruszenie przepisów postępowania: art. 372 § 1 k.p.c., przez błędną wykładnię; art. 168 § 1 k.p.c., przez błędną wykładnię; art. 233 § 1 k.p.c., przez błędne ustalenie faktyczne i przyjęcie, że wnioskodawca dopuścił się winy w rozumieniu art. 168 § 1 k.p.c. oraz art. 124 § 3 k.p.c., przez niezastosowanie.

W uzasadnieniu podniesiono, że Sąd Apelacyjny uznał, że nie ma podstaw do przywrócenia terminu, ponieważ brak pouczenia co do terminu i sposobu wniesienia środka zaskarżenia nie usprawiedliwia uchybienia terminu. Sąd Apelacyjny przyjął bowiem, że skoro art. 327 § 1 k.p.c. nakazuje sądowi udzielania pouczeń stronie obecnej przy ogłoszeniu wyroku, to nie nakłada takiego obowiązku względem strony nieobecnej. Skarżący nie zgodził się z argumentacją się Sądu Apelacyjnego, że skoro art. 327 § 1 k.p.c. nakazuje sądowi udzielania pouczeń stronie obecnej przy ogłoszeniu wyroku, to nie nakłada takiego obowiązku względem strony nieobecnej, bowiem „Sąd Najwyższy w składzie połączonych Izb Cywilnej i Pracy odmiennie bowiem rozstrzygnął problem (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2011 r., III CZP 38/11) stwierdzając, że brak pouczenia skarżącego co do sposobu i terminu zaskarżenia wyroku skargą kasacyjną wyklucza pogląd o zawinionym jej spóźnieniu”. W świetle uchwały Sądu Najwyższego Sąd Apelacyjny powinien pouczyć skarżącego o sposobie i terminie zaskarżenia wyroku, doręczając mu jego odpis z uzasadnieniem, a skoro tego nie uczynił, skarżący nie ponosi winy w uchybieniu terminu do wniesienia skargi kasacyjnej.

Podniesiono także, że Sąd Apelacyjny nie wziął pod uwagę treści art. 124 § 3 k.p.c. i nie doręczył pełnomocnikowi wnioskodawcy odpisu wyroku z uzasadnieniem, a więc skarga kasacyjna złożona została w ustawowym terminie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest nieuzasadnione.

Zgodnie z art. 394¹ k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną oraz na postanowienie sądu drugiej lub pierwszej instancji odrzucające skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (§ 1) oraz w razie uchylecia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (§ 1¹), a nadto w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna, zażalenie przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 398¹ k.p.c., a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji (§ 2). W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że postanowienie oddalające lub odrzucające wniosek o przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej nie jest postanowieniem kończącym postępowania w sprawie w rozumieniu art. 394¹ § 2 k.p.c. i nie podlega zaskarżeniu zażaleniem (por. np. postanowienia: z dnia 17 kwietnia 2013 r., I CZ 17/13, LEX nr 1341655 i z dnia 21 marca 2013 r., II CZ 4/13, LEX nr 1341668 oraz uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2000 r., III ZP 1/00, OSNAPiUS 2000 nr 24, poz. 887, w której wyrażony został pogląd potwierdzający wypadkowy charakter postępowania o przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej, którego celem jest jedynie ocena zasadności wniosku o przywrócenie terminu, w tym zbadanie, czy zaniechanie dokonania czynności było spowodowane okolicznościami niezawinionymi przez stronę). Postanowienie to - jako niekończące postępowania w sprawie, a więc niezaskarżalne w drodze zażalenia wniesionego na podstawie art. 394¹ § 2 k.p.c. - należy do kategorii postanowień, o jakich mowa w art. 380 k.p.c., który znajduje zastosowanie w postępowaniu przed Sądem Najwyższym wywołanym wniesieniem zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

Oznacza to, że na wniosek strony (zgłoszony w zażaleniu), postanowienie sądu drugiej instancji, którego przedmiotem jest przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej może być skutecznie kwestionowane w zażaleniu na postanowienie o odrzuceniu środka odwoławczego, jeżeli miało wpływ na

rozstrzygnięcie zawarte w tym postanowieniu. Inaczej rzecz ujmując, badanie na podstawie art. 380 w związku z art. 398²¹ i art. 394³ § 3 k.p.c. w wyniku tzw. uprzedniej kontroli prawidłowości orzeczenia, które nie podlega zaskarżeniu w drodze zażalenia, jest dopuszczalne, jednak warunkiem takiej kontroli niezaskarżalnego postanowienia, które miało wpływ na wynik sprawy, jest zamieszczenie stosownego wniosku w środku odwoławczym skierowanym przeciwko postanowieniu podlegającemu zaskarżeniu zażaleniem. Gdy w sprawie występuje profesjonalny pełnomocnik wniosek taki powinien być jednoznacznie sformułowany, gdyż nie ma podstaw do przypisywania pismom przez niego wnoszonym treści wprost w nich niewyrażonych (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2008 r., II CZ 54/08, LEX nr 447663; z dnia 28 października 2009 r., II PZ 17/09, LEX nr 559946).

Z konstrukcji sporządzonego przez pełnomocnika będącego radcą prawnym zażalenia jednoznacznie wynika, że tym środkiem odwoławczym zostało objęte postanowienie Sądu drugiej instancji w całości, a więc nie tylko w zakresie odrzucającym skargę kasacyjną, ale także w części odnoszącej się do oddalenia wniosku o przywrócenie terminu do dokonania tej czynności procesowej. Skarżący nie zawarł natomiast w zażaleniu ani stosownego wniosku, o którym stanowi art. 380 k.p.c., ani nawet nie powołał się na ten przepis. Zawarte w zażaleniu rozważania dotyczące okoliczności uzasadniających przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej nie mogą być same w sobie uznane za taki wniosek i wywołać określonego w art. 380 k.p.c. skutku polegającego na zweryfikowaniu postanowienia w części objętej jego pkt I., a dotyczącej oddalenia wniosku o przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej.

Wobec tego kwestia zasadności postanowienia o oddaleniu wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia w kontekście zawinionego przekroczenia terminu do wniesienia skargi kasacyjnej uchyla się spod kontroli Sądu Najwyższego. Wskazać jedynie można, że wbrew wywodom zażalenia, sąd ma obowiązek pouczyć stronę działającą bez profesjonalnego pełnomocnika co do sposobu i terminów wniesienia środka zaskarżenia w określonych przypadkach. Między innymi dotyczy to strony obecnej przy ogłoszeniu wyroku (art. 327 § 1 k.p.c.) oraz osoby nieobecnej przy ogłoszeniu wyroku z powodu pozbawienia

wolności (art. 327 § 2 k.p.c.). Z przepisów tych w sposób jednoznaczny wynika, że sąd nie ma obowiązku stosownego pouczenia przy doręczeniu stronie odpisu wyroku z uzasadnieniem. Z powołanego przez skarżącego postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2011 r., III CZP 38/11 wynika jedynie tyle, że niepouczenie albo błędne pouczenie strony działającej bez adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia nie ma wpływu na rozpoczęcie biegu terminu do wniesienia tego środka, a może jedynie uzasadniać wniosek o przywrócenie uchybionego terminu do jego wniesienia. Rozstrzyga ono wyłącznie o skutku, jaki wywołuje tego rodzaju uchybienie sądu, natomiast nie płynie z niego wniosek, że w każdym wypadku brak pouczenia strony „co do sposobu i terminu zaskarżenia wyroku skargą kasacyjną wyklucza pogląd o zawinionym jej spóźnieniu”.

Jeśli zaś chodzi o wywody zażalenia kwestionujące przekroczenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, to odwołują się one do treści art. 124 § 3 k.p.c., zgodnie z którym w przypadku ustanowienia pełnomocnika z urzędu na wniosek zgłoszony przed upływem terminu do wniesienia skargi kasacyjnej przez stronę, która prawidłowo zażądała doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem, sąd doręcza ustanowionemu adwokatowi lub radcy prawnemu orzeczenie z uzasadnieniem z urzędu, a termin do wniesienia skargi kasacyjnej biegnie od dnia doręczenia pełnomocnikowi orzeczenia z uzasadnieniem. Wbrew twierdzeniom skarżącego, Sąd Apelacyjny nie pominął milczeniem tej kwestii. Mianowicie podkreślił, że M. S. wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu celem wniesienia skargi kasacyjnej wniósł dopiero w dniu 21 lutego 2014 r., a zatem ponad 11 miesięcy po doręczeniu mu w dniu 15 marca 2013 r. odpisu tego wyroku z uzasadnieniem. Przepis ten nie miał zastosowania w sprawie dlatego, że wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu zgłoszony został po terminie do wniesienia skargi kasacyjnej, który upływał 15 maja 2013 r.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Odnosząc się w do wniosku (ustanowionego z urzędu) pełnomocnika wnioskodawcy o „zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych”, przypomnieć należy, że, stosownie do § 16 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.), wniosek o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej powinien zawierać oświadczenie, że opłaty nie zostały zapłacone w całości lub w części. Nie ulega wątpliwości, iż z treści przepisu wynika, że aby Skarb Państwa mógł wypłacić wynagrodzenie wyznaczonemu z urzędu pełnomocnikowi konieczne jest złożenie oświadczenia o wskazanej treści, gdyż pozwala to w istocie określić zakres, w jakim wynagrodzenie musi zostać pokryte przez Skarb Państwa. Brak takiego oświadczenia wywołuje skutki materialnoprawne, polegające na utracie prawa do wynagrodzenia (por. postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 czerwca 2008 r., I OZ 390/08, LEX nr 493827 i z dnia 28 sierpnia 2008 r., I OZ 615/08, LEX nr 527807; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2011 r., III SPP 27/11, LEX nr 1106755).

kc